

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2026-05-28

Ärendenummer:
NV-09028-24

Riktlinjer för resurseffektiv hantering av schaktmassor

Redovisning av regeringsuppdraget Riktlinjer för
resurseffektiv hantering av schaktmassor
(regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende
Naturvårdsverket KN2024/02374 (delvis))

SAMMANFATTNING	3
1. UPPDRAGET	4
2. PROBLEMBESKRIVNING	5
3. UTGÅNGSPUNKTER OCH AVGRÄNSNINGAR	6
3.1 Avgränsningar	6
3.2 Målbild	7
4. GENOMFÖRANDE OCH DIALOGER	8
4.1 Kunskapsinhämtning och dialoger	8
4.1.1 Referensgrupper	9
4.1.2 Öppen hearing	9
4.1.3 Övriga dialoger	9
4.2 Inhämtande av synpunkter	9
4.3 Remittering av riktlinjer	10
4.3.1 Sammanställning och hantering av synpunkter	11
5. RIKTLINJERNAS SYFTE OCH KONSEKVENSER	14
5.1 Sammanfattning av konsekvensutredningen	14
6. FÖRSLAG TILL REGERINGEN	17
6.1 Uppdrag till SGU att genomföra kartläggning av lågmineraliserade områden	17
7. FORTSATT ARBETE MOT RESURSEFFEKTIV HANTERING AV ENTREPRENADBERG	18
7.1 Behov av fortsatt samverkan	18
7.2 Andra faktorer som påverkar utvecklingen mot en resurseffektiv hantering av entreprenadberg	19
7.2.1 Verksamhetsutövaren har ett tydligt ansvar	19
7.2.2 Behov av uppdaterade branschstandarder och andra frivilliga initiativ	19
7.2.3 Tillräckliga resurser behövs för tillsynen	20
7.2.4 Ökad kunskap om entreprenadberg och dess risker vid användning	20
7.2.5 Behov av informationsöverföring	21
7.2.6 Beslutade förändringar inom andra områden	22
8. KÄLLFÖRTECKNING	24

Sammanfattning

Naturvårdsverket fick i december 2024 i uppdrag att ta fram riktlinjer för resurseffektiv hantering av schaktmassor med naturligt förhöjda halter av skadliga ämnen, i synnerhet sulfidförande berg och massor innehållande arsenik. I denna skrivelse redovisas regeringsuppdraget med fokus på uppdragets genomförande och hur samverkan med berörda aktörer har skett. Uppdraget avgränsades till att ta fram tillsynsvägledning för en resurseffektiv hantering av entreprenadberg i bygg- och anläggningsprojekt. Genom regeringsbeslut i januari 2026 ändrades uppdragsbeskrivningen där även uppdraget förlängdes till maj 2026.

Arbetet med uppdraget har bedrivits genom kunskapsinhämtning och dialog med flera berörda aktörer. Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket och Boverket pekades särskilt ut i uppdraget och har bidragit genom dialoger och synpunkter under arbetets gång. Därutöver har länsstyrelser, kommuner, regioner, branschorganisationer, verksamhetsutövare och forskare deltagit i dialoger och bidragit med erfarenheter och kunskap.

I skrivelsen beskrivs de övergripande utgångspunkter som Naturvårdsverket har haft för att genomföra uppdraget. Naturvårdsverket har under arbetets gång tolkat att behovet av riktlinjer kan tillgodoses med framtagning av tillsynsvägledning, enligt Naturvårdsverkets befintliga ansvar. Riktlinjerna ska fungera som stöd framför allt till tillsynsmyndigheten i syfte att bidra till en mer effektiv och enhetlig tillämpning i olika delar av landet och efter lokala förutsättningar. Riktlinjerna kan även indirekt fungera som stöd för verksamhetsutövarens hantering av entreprenadberg.

Riktlinjernas innehåll har utvecklats genom en iterativ process, där dialoger, referensgrupper och en öppen hearing har utgjort viktiga delar. Synpunkter från remissförfarandet och de genomförda dialogerna har bidragit till att tydliggöra riktlinjernas inriktning, minska detaljnivån och fokusera på övergripande principer och vägledande resonemang.

De riktlinjer som tagits fram utgör ett första steg i en utveckling mot en mer resurseffektiv hantering av entreprenadberg. För vidare utveckling av hantering av entreprenadberg, som både främjar resurseffektiv användning och minimerar miljö- och hälsorisker, behövs fortsatt kunskapsuppbyggnad och samverkan. Naturvårdsverket föreslår därför att SGU får i uppdrag att genomföra kartläggning av lågmineraliserade områden.

1. Uppdraget

Naturvårdsverket fick 5 december 2024 i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hur massor med naturligt förhöjda halter av skadliga ämnen, i synnerhet sulfidförande berg och massor innehållande arsenik, bör hanteras i syfte att uppnå ett resurseffektivt nyttjande samtidigt som tillräcklig hänsyn tas till miljö- och hälsomässiga risker.

I uppdraget har även ingått att riktlinjerna ska beakta konsekvenser av transporter av massor samt att inhämta kunskap från Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket och Boverket (NV-09028-24 / KN-2024/02374 (delvis)).

Efter beslut från regeringen (KN2026/00025) 22 januari 2026 ändrades uppdraget och uppdragstiden förlängdes till 29 maj 2026. Ändringen innebär att redovisningen av uppdraget ska bestå av en kort beskrivning av hur uppdraget har genomförts. Regeringen bedömer heller inte att det är nödvändigt att Naturvårdsverket redovisar sina riktlinjer till regeringen eftersom det ingår i Naturvårdsverkets ansvar att vägleda om detta.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 29 maj 2026.

Genom den här skrivelsen redovisar Naturvårdsverket uppdraget. Riktlinjerna kommer att publiceras inom ramen för myndighetens tillsynsvägledning, men bifogas inte till redovisningen.

Beslut om denna redovisning har fattats av Naturvårdsverkets generaldirektör Johan Kuylentierna den 28 maj 2026 (NV-09028-24).

2. Problembeskrivning

För en resurseffektiv hantering och ökad cirkularitet av entreprenadberg bör så mycket som möjligt tas tillvara och användas där det är lämpligt. Att inte kunna använda det entreprenadberg som uppkommer i bygg- och anläggningsprojekt kan leda till konsekvenser så som ökade transporter, negativ påverkan på klimatet, ökade kostnader samt ett ökat behov av att bryta jungfruligt berg. Hanteringen av entreprenadberg med förhöjda halter av skadliga ämnen kan medföra en målkonflikt, mellan å ena sidan en resurseffektiv hantering och å andra sidan en hantering som minskar risken för exponering av skadliga ämnen för människor och minskad spridning till omgivande miljö. En felaktig hantering kan motverka möjligheten att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och flera av generationsmålet strecksatser.

Entreprenadberg kan innehålla naturligt förhöjda halter av skadliga ämnen såsom sulfid och arsenik. När sulfider oxiderar och bildar svavelsyra kan det leda till utlakning av surt metallhaltigt vatten. Arsenikanrikad berggrund kan bidra till arsenikförorening av grundvatten.

I Sverige har det under 2000-talet uppdagats ett fåtal fall där surt metallhaltigt vatten lakat ut i samband med hantering av sulfidförande berg.¹ Det finns även fall där arsenikförorening av grundvatten till följd av hantering av entreprenadberg har lett till miljöpåverkan.²

Det finns i dag ingen entydig bild av hur entreprenadberg med potentiella föroreningsrisker bör hanteras eller bedömas på ett sätt som både minimerar miljö- och hälsorisker och samtidigt främjar resurseffektiv användning. Riskbedömning av entreprenadberg försvåras bland annat av att det saknas användbara metoder för att på ett enkelt sätt avgöra syrabildande egenskaper hos bergmaterial.³ Sulfidhalten i sig ger en begränsad bild av risken för sur utlakning, eftersom mineralogin och förutsättningar i omgivningen också spelar stor roll.⁴

¹ Se till exempel Göransson m.fl. (2025).

² Andersson m.fl. (2025)

³ Se till exempel Elghali m.fl. (2023).

⁴ SBUF (2024)

3. Utgångspunkter och avgränsningar

Naturvårdsverket ska inom uppdraget ta fram riktlinjer för en resurseffektiv hantering av schaktmassor. Myndighetens huvudsakliga uppdrag när det gäller hantering av schaktmassor är att ge de operativa tillsynsmyndigheterna tillsynsvägledning utifrån miljöbalkens bestämmelser.⁵ Det ingår inte i Naturvårdsverkets uppdrag att ställa krav på verksamhetsutövare som hanterar entreprenadberg. Naturvårdsverket tar i sin tillsynsvägledande roll hänsyn till den rättspraxis som finns på området och behöver även göra avväganden i de delar där tolkningsutrymme finns.

Utgångspunkten för uppdraget är att dagens hantering av schaktmassor kan bli mer resurseffektiv och riktlinjerna ska bidra till en ökad användning av schaktmassor med tillräcklig hänsyn till människors hälsa och miljön utifrån rådande lagstiftning.

Riktlinjerna har därför i sin slutversion utformats som tillsynsvägledning med tillsynsverksamheten i kommuner och länsstyrelser som huvudmålgrupp. Tillsynsmyndigheten kan dock ställa krav på verksamhetsutövaren med stöd av riktlinjerna. Verksamhetsutövare som hanterar entreprenadberg kan därför ha nytta av riktlinjerna, eftersom de tydliggör vad som förväntas för att uppfylla lagar, regler och andra krav.

Enligt uppdraget från regeringen ska Naturvårdsverket ta fram riktlinjer för hantering av massor med naturligt förhöjda halter av skadliga ämnen, i synnerhet sulfidförande berg och massor med arsenik.

Uppdraget har utgått från de senaste forskningsrönen på området, resultat från tidigare regeringsuppdrag och Naturvårdsverkets pågående arbete med vägledning om masshantering och användning av massor i anläggningsarbete⁶.

3.1 Avgränsningar

Uppdragsbeskrivningen specificerar att fokus ska ligga på sulfidförande berg och massor med arsenik. Naturvårdsverket har därför valt att avgränsa riktlinjerna till att endast omfatta entreprenadberg i bygg- och anläggningsprojekt. Riktlinjerna är med andra ord inte avsedda för hantering av bergmaterialprodukter som framställs i täktverksamhet.

Naturvårdsverkets riktlinjer betonar bedömningen av ifall entreprenadberg utgör biprodukt eller avfall, samt den hantering och användning som kan ske om berget bedöms vara en biprodukt.

⁵ Miljöbalk (1998:808)

⁶ Naturvårdsverket (2025)

Naturvårdsverket konstaterar att det finns andra faktorer som skulle gynna en resurseffektiv masshantering. Dessa bedöms ligga utanför Naturvårdsverkets mandat och handlingsutrymme, liksom även regeringsuppdragets omfattning, se avsnitt 7.2.

3.2 Målbild

Naturvårdsverket har i regeringsuppdraget *Hantering av schaktmassor och annat naturligt förekommande material som kan användas för anläggningsändamål*⁷ från 2022 definierat följande målbild för en cirkulär och resurseffektiv masshantering:

I en hållbar masshantering cirkuleras miljö- och hälsomässigt lämpliga massor på ett ändamålsenligt sätt. Bedömning av lämplighet utgår från vilka risker massorna medför för människors hälsa och miljön på kort och lång sikt, utifrån massornas innehåll och platsen där massorna ska användas.

Därigenom bedöms cirkulär och resurseffektiv masshantering uppnås med minskad utvinning av geologiska naturtillgångar, minskade transporter och utsläpp av växthusgaser, samt goda förutsättningar för en god och hälsosam livsmiljö och fungerande ekosystem som inte hotas av förekomsten av farliga ämnen i miljön.

Arbetet med riktlinjerna har utgått från följande målbild för ett resurseffektivt nyttjande av entreprenadberg i bygg- och anläggningsprojekt:

- Entreprenadberg ska i första hand användas där det uppstår, vilket bidrar till att undvika onödiga transporter.
- Hantering av entreprenadberg ska möjliggöra ett resurseffektivt användande, vilket innebär ett ökat nyttjande av redan producerade material samt en minskad uppkomst av avfall.
- Riktlinjerna ska bidra till att skapa tydlig och ändamålsenlig vägledning för tillsynsmyndigheter i bedömningen av hantering av bergmaterial.

⁷ Naturvårdsverket (2022)

4. Genomförande och dialoger

Regeringsuppdraget har pågått mellan december 2024 och maj 2026. Arbetet har genomförts av en projektgrupp, i en iterativ process där lösningsförslag och juridiska förutsättningar beaktats.

Projektgruppen har utgjorts av Oskar Adenfelt (projektledare), Danielle Andersson, Tomas Chicote, Annemay Ek (bitr. projektledare), Mats Fröberg, Helen Lindqvist, Klockar Jenny Nääs, Pontus Westrin, Kristina Widenberg och Elisabeth Österwall.

Styrgruppen har utgjorts av enhetschefen för Regeringsuppdragsenheten (ordförande), enhetschefen för Markmiljöenheten, enhetschefen för Avlopps- och miljöhänsynsenheten, tillförordnade enhetschefen för Enheten för cirkulära flöden och kärnkraft, enhetschefen för Miljöskyddsenheten och enhetschefen för Avfalls- och kemikalieenheten (adjungerad).

4.1 Kunskapsinhämtning och dialoger

Dialoger har förts med berörda intressenter, både i syfte att inhämta kunskap och diskutera lösningsförslag för en resurseffektiv hantering. Dialogerna har fokuserat på:

- att få en bättre förståelse för de olika aktörernas utmaningar med, och förhållningssätt till, bedömning, hantering och användande av entreprenadberg
- att få en bättre förståelse för hur hantering av entreprenadberg kan bli mer resurseffektiv.
- att kunna utforma ändamålsenliga riktlinjer som möter det behov av tydlighet i hur entreprenadberg bör hanteras.

Under uppdragets inledande skede låg fokus på att inhämta kunskap från de i uppdraget utpekade myndigheterna men även från branschen, akademien, tillsynsverksamheten hos kommuner och länsstyrelser och andra centrala myndigheter. Kunskap om hur förutsättningar för en resurseffektiv hantering och användande av entreprenadberg ser ut idag har inhämtats genom underlag samt genom ett flertal dialogmöten. Inom uppdraget har även en internationell utblick tagits fram för att synliggöra hur berg som innehåller sulfid och arsenik hanteras i andra länder.⁸

⁸ Se Naturvårdsverkets diarium under diarienummer NV-09028-24.

4.1.1 Referensgrupper

Tre referensgrupper – en med kommunrepresentanter, en med länsstyrelserepresentanter och en med forskare – har bidragit i arbetet med att ta fram riktlinjerna. Referensgrupperna har bidragit med underlag och erfarenheter, och även haft rollen som bollplank och granskare.⁹

4.1.2 Öppen hearing

En öppen hearing genomfördes den 10 juni 2025 för tillsynsmyndigheter, branschorganisationer, verksamhetsutövare och relevanta centrala myndigheter. Vid hearingen presenterades arbetet med riktlinjerna och målbilden. Deltagarna i hearingen hade möjlighet att ställa frågor och framföra synpunkter.

4.1.3 Övriga dialoger

Utöver den öppna hearingen har Naturvårdsverket haft ett flertal enskilda dialoger med intressenter för att diskutera utkast på riktlinjerna samt lösningsförslag. Inom uppdraget har flera dialoger och workshops genomförts särskilt tillsammans med Trafikverket. Naturvårdsverket har även deltagit vid ett studiebesök kopplat till hantering av entreprenadberg anordnat av Trafikverket.

Sammantaget har Naturvårdsverket haft dialog med följande aktörer inom uppdraget: Accelerationskontoret, Botkyrka kommun, Boverket, Ekerö kommun, Huddinge kommun, Järfälla kommun, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Nacka kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Region Stockholm, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sigtuna kommun, Stockholms stad, Sundbybergs kommun, Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI), Södertörns Miljö- och Hälsoskyddsförbund, Trafikverket, Värmdö kommun, Återvinningsindustrierna, Östersunds kommun och Österåkers kommun.

4.2 Inhämtande av synpunkter

Den 4 november 2025 skickades ett utkast på riktlinjer ut för synpunkter till de intressenter som Naturvårdsverket dittills haft dialoger med.

Totalt inkom synpunkter på utkastet från 24 aktörer.¹⁰ Bland synpunkterna fanns det delade meningar om hur väl riktlinjerna skapar resurseffektivitet och tydlighet.

⁹ Representanter från följande organisationer har deltagit i referensgruppsmöten: Huddinge kommun, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Nacka kommun, Sigtuna kommun, Stockholms stad, Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund, Värmdö kommun, Östersunds kommun samt forskare från Luleå tekniska universitet och Naturhistoriska riksmuseet.

¹⁰ Accelerationskontoret, Boverket, Byggföretagen, Huddinge kommun, Järfälla kommun, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Maskinentreprenörerna, Nacka kommun, Nykvarns kommun, Region Stockholm, SBMI, SGU, Sigtuna kommun, Skanska Sverige AB, Stockholms stad, Sundsvalls kommun, Sveriges kommuner och

De förbättringsförslag som inkom lyfte behovet av tydliggöranden om bland annat materialkategorier, dokumentets struktur och rubricering, ändrade nivåer för svavelhalt samt tydliggörande angående omfattning av provtagning och analyser i olika skeden.

4.3 Remittering av riktlinjer

Naturvårdsverket lämnade den 18 december 2025 en framställan till regeringen med begäran om förlängd tid för uppdraget med syfte att remittera riktlinjerna under våren 2026. Efter beslut om ändring av uppdraget 22 januari 2026 skickades riktlinjerna ut på remiss mellan 6 februari och 7 april 2026.

Under remisstiden bjöd Naturvårdsverket in tillsynsmyndigheter¹¹ och verksamhetsutövare¹² till en presentation och dialog om remissen vid två tillfällen, 10 respektive 11 mars 2026. Därtill genomfördes även enskilda dialoger med Region Stockholm, Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) och Trafikverket under remisstiden. Den 20 mars arrangerade Sveriges kommuner och regioner (SKR) ett digitalt möte för sina medlemmar där Naturvårdsverket presenterade arbetet med uppdraget samt svarade på frågor om remissen och riktlinjerna. Drygt 150 deltagare från 95 kommuner och regioner deltog vid mötet.¹³

Följande 33 aktörer yttrade sig om remissen: Byggföretagen, Haninge kommun, Huddinge kommun, Institutet för miljömedicin (IMM), Järfälla kommun, Kommunalförbundet Norrvatten, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län,

regioner (SKR), Södertörns Miljö- och Hälsoskyddsförbund, SÖRAB, Trafikverket, Umeå kommun, Värmdö kommun, Återvinningsindustrierna och Östersunds kommun.

¹¹ Botkyrka kommun, Ekerö kommun, Huddinge kommun, Järfälla kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Nacka kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Sigtuna kommun, Sundbybergs kommun, Värmdö kommun och Österåkers kommun.

¹² Region Stockholm, SBMI, Trafikverket och Återvinningsindustrierna.

¹³ Deltagande organisationer: Alingsås kommun, Arvika kommun, Avesta kommun, Bodens kommun, Borås stad, Burlövs kommun, Danderyds kommun, Falkenbergs kommun, Falu kommun, Flens kommun, Gislaveds kommun, Halmstads kommun, Hedemora Energi AB, Hedemora kommun, Helsingborgs stad, Herrljunga kommun, Huddinge kommun, Hylte kommun, Höganäs kommun, Hörby kommun, Jokkmokks kommun, Jönköpings kommun, Karlskoga kommun, Karlskrona kommun, Karlstads kommun, Katrineholms kommun, Knivsta kommun, Kramfors kommun, Kristianstads kommun, Kristinehamns kommun, Kungälv kommun, Laholms kommun, Landskrona stad, Lekebergs kommun, Lilla Edets kommun, Linköpings kommun, Ljungby kommun, Ljusdals kommun, Lunds kommun, Mariestads kommun, Marks kommun, Mörbylånga kommun, Norrköpings kommun, Nyköpings kommun, Nässjö kommun, Olofströms kommun, Orust kommun, Region Blekinge, Region Gotland (kommun), Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Skåne, Region Värmland, Region Örebro län, Robertsfors kommun, Ronneby kommun, Sala kommun, Salems kommun, Sandvikens kommun, Sigtuna kommun, Sjöbo kommun, Skellefteå kommun, Skinnskattebergs kommun, Skurups kommun, Sollentuna kommun, Solna stad, Stenungsunds kommun, Stockholms stad, Strängnäs kommun, Strömsunds kommun, Sundbybergs stad, Sundsvalls kommun, Svalövs kommun, SKR, Sävsjö kommun, Södertälje kommun, Tjörns kommun, Tranås kommun, Trelleborgs kommun, Trollhättans stad, Trosa kommun, Ulricehamns kommun, Upplands Väsby kommun, Uppsala kommun, Vaggeryds kommun, Vansbro kommun, Vara kommun, Varbergs kommun, Värmdö kommun, Västerviks kommun, Ystad-Österlenregionens miljöförbund, Ånge kommun, Älvkarleby kommun, Ängelholms kommun och Örebro kommun.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Maskinentreprenörerna, Nacka kommun, Nykvarns kommun, Region Stockholm, SBMI, Sigtuna kommun, Skanska Sverige AB, Statens geotekniska institut (SGI), Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI), Stockholm Vatten och Avfall, Stockholms stad, Storsthlm, Sundsvalls kommun, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Svevia AB, Södertälje kommun, Trafikverket, Umeå kommun, Värmdö kommun, WSP och Återvinningsindustrierna.

4.3.1 Sammanställning och hantering av synpunkter

Nedan följer en sammanställning av de synpunkter som inkommit samt hur Naturvårdsverket hanterat dem i förhållande till riktlinjerna:

Riktlinjernas inriktning, avgränsning och struktur

Inkomna remissvar visar på en oenighet hos både tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare, vad gäller till exempel riktlinjernas fokus (tillräcklig hänsyn för människor och miljön kontra resurseffektiv hantering) och avgränsning att enbart handla om sulfid och arsenik. Många instanser lyfter också att riktlinjerna är för långa och krångliga. För att tillmötesgå önskemål om flexibilitet i tillsynsmyndighetens avväganden, det vill säga att de både ska kunna släppa på vissa frågor, och ställa mer strikta krav än vad de remitterade riktlinjerna föreslår ger Naturvårdsverket i stället ut en mer kortfattad och generell tillsynsvägledning. En mer kortfattad version bedömer myndigheten också kommer underlätta dokumentets läsbarhet.

Bedömning om berg är biprodukt

Ett antal instanser önskar att entreprenadberg inte ska prövas mot biproduktskriterierna utan alltid ska anses vara en produkt, oaktat egenskaper om eventuella användningsområden. Naturvårdsverket gör bedömningen att detta går emot gällande EU-rätt samt miljöbalken.¹⁴

Provtagning och analyser

Ett antal instanser menar att Naturvårdsverket föreslår en orimlig nivå av provtagning och analyser, att det både kan vara för många prover, eller alltför få analyser för att med säkerhet kunna hantera bergmaterialet vidare. För att möjliggöra flexibilitet för tillsynsmyndigheten att göra bedömningar i enskilda fall har Naturvårdsverket tagit bort rekommendationen om till exempel hur stor en beslutsenhet kan vara, i avsaknad av geologisk kunskap och kontext.

Bedömningskriterier och materialkategorier

Flera synpunkter har inkommit på Naturvårdsverkets förslag till materialkategorier. Mot bakgrund av den omfattande kritiken och bedömningen att materialkategorierna riskerar att användas på ett sätt som Naturvårdsverket inte avsett har de i den slutliga versionen av riktlinjerna utelämnats. I riktlinjerna

¹⁴ Se bland annat Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/, EU-domstolens avgörande i Porr Bau, C-238/21 och 15 kap. 1 § Miljöbalk (1998:808).

nämner Naturvårdsverket enbart att entreprenadberg kan vara potentiellt syrabildande, samt hur det kan bedömas att det inte är det.

Anmälningssplikt behövs

Flera tillsynsmyndigheter lyfter behovet av att anmälningssplikt bör införas för lagring, bearbetning och användning av bergmaterial när bergmaterialet bedöms som biprodukt. Det finns annars en risk att tillsynsmyndigheten inte får tillräcklig information för att kunna bedriva ändamålsenlig tillsyn och förhindra eventuell avfallsbrottslighet. Då Naturvårdsverket redan 2022¹⁵ föreslog prövningsplikt för anläggningar som lagrar och krossar berg från till exempel infrastrukturprojekt, har myndigheten i detta uppdrag valt att inte närmare gå in i de frågorna.

Kontrollprogram

Några aktörer lyfter att uppföljande kontroller inte är nödvändiga vid användandet av syrabildande bergmaterial när det används i till exempel en väg. Behov av uppföljning sägs också kunna hindra aktörer från att alls använda sådant bergmaterial. Från en expertmyndighet och ett forskningsinstitut har det genom remissvaren påtalas att uppföljning i fält av byggda konstruktioner bör prioriteras. Detta då kunskap kring vad som påverkar utlakningen saknats, samt att uppföljning kan behövas under längre tid än två år, eftersom det ofta tar tid innan effekter kan påvisas. Av dessa har Naturvårdsverket valt att behålla rekommendationer om uppföljande kontroller i användningsskedet, främst med avsikten att på så sätt bidra till ett kunskapslyft inom branschen. På sikt kommer Naturvårdsverket se över om behovet av denna rekommendation kvarstår, eller om den kan utgå i en framtida revidering av riktlinjerna.

Spårbarhet och informationsöverföring

Ett antal aktörer efterfrågar tydligare krav på spårbarhet och informationsöverföring, samtidigt som andra anser att riktlinjerna ställer alltför höga krav i dessa avseenden. Rekommendationen att verksamhetsutövaren själv ska efterfråga den information som behövs för att genomföra en riskbedömning utifrån den egna verksamheten har behållits. Detta då tillsynsmyndigheten vid behov ska kunna begära att få ta del av den riskbedömning som ligger till grund för exempelvis val av material vid användning.

Konsekvensanalys

Flera instanser har lyft att konsekvensanalysen är otillräcklig vad gäller klimateffekter, transporter med mera. Ett antal remissinstanser nämner att konsekvenser i de delar som vägleder om bearbetning och lagring samt användning underskattas eller behöver utvärderas mer. Naturvårdsverket har inhämtat det underlag som konsekvensutredningen bygger på genom flera dialoger med bland andra bergmaterialindustrin. Inget ytterligare underlag har tillkommit i remissrundan som medför att myndigheten ändrar något i analysens slutsatser.

¹⁵ Naturvårdsverket (2022)

Myndigheten anser att analysen är tillräckligt väl underbyggd för att kunna användas som stöd inför beslut om att ge ut riktlinjer på området.

5. Riktlinjernas syfte och konsekvenser

Tillsynsmyndighetens främsta uppgift är att säkerställa att miljöbalkens krav efterlevs och utifrån balkens syfte och mål ställa de krav som är nödvändiga och rimliga för att åstadkomma detta. Riktlinjernas syfte är att ge tillsynsmyndigheter stöd i de bedömningar som behöver göras, till exempel när entreprenadberg kan hanteras vidare som biprodukt, så tillsynsmyndigheten kan säkerställa att lagstiftningen efterlevs.

Riktlinjer för resurseffektiv hantering av entreprenadberg i bygg- och anläggningsprojekt betonar vikten av tidig planering, god dokumentation och systematisk riskbedömning. Riskbedömningen ska omfatta kartläggning, provtagning, analys och utvärdering, och anpassas efter mängden bergmaterial, dess egenskaper (sulfid- och arsenikinnehåll), kornstorlek samt platsens känslighet. Större mängder och finkornigt material innebär generellt högre risker och kräver större försiktighet.

En central fråga i riktlinjerna är om entreprenadberget ska klassas som biprodukt eller avfall enligt miljöbalken.¹⁶ För att betraktas som biprodukt måste fyra kriterier vara uppfyllda, bland annat att materialet kan användas direkt utan omfattande behandling och utan att ge upphov till allmänt negativa effekter för miljö eller människors hälsa. Enligt Naturvårdsverkets bedömning bidrar riktlinjerna till möjligheten att en större andel av entreprenadberget kan klassas som biprodukt. Detta möjliggör ett ökat nyttjande av entreprenadberg och främjar resurseffektivitet.

Tillsynsmyndigheten ska granska riskbedömningar och säkerställa att hantering, lagring och användning sker i enlighet med miljöbalkens hänsynsregler.¹⁷ Vid höga risker rekommenderas även uppföljande kontroller för att öka kunskapen om entreprenadbergs faktiska miljöpåverkan.

5.1 Sammanfattning av konsekvensutredningen

Naturvårdsverket har inom uppdraget genomfört en konsekvensutredning av riktlinjerna. Denna inkluderades även i remissunderlaget när riktlinjerna remitterades under våren 2026.¹⁸ Följande är en sammanfattning av vilka konsekvenser riktlinjerna bedöms medföra:

¹⁶ 15 kap. 1 § miljöbalken (1998:808)

¹⁷ 2 kap. miljöbalken (1998:808)

¹⁸ Se Naturvårdsverkets diarium under diarienummer NV-09028-24.

Minskad osäkerhet kring hantering av bergmaterial

Naturvårdsverkets riktlinjer syftar till att minska osäkerheten kring hantering av entreprenadberg från bygg- och anläggningsprojekt, särskilt berg med naturligt förhöjda halter av sulfid och arsenik. I nuläget leder otydliga bedömningar och bristande kunskapsunderlag till svåra avväganden för tillsynsmyndigheten, ineffektiv resursanvändning, ökade kostnader, långa transporter och i vissa fall lokal miljöpåverkan. Osäkerheten gör också att bergmaterial i onödan klassas som avfall, vilket försvårar försäljning och återanvändning och kan försena eller stoppa projekt.

Om Naturvårdsverket inte tar fram riktlinjer bedöms en ökande andel entreprenadberg kräva särskild hantering, med ökade kostnader för verksamhetsutövare och fortsatta negativa miljöeffekter från transporter och deponering. Detta är särskilt relevant i Stockholmsregionen där stora infrastrukturprojekt väntas generera mycket entreprenadberg framöver.

Ökad användning av entreprenadberg nära uppkomstplatsen

Naturvårdsverkets förslag är att genom övergripande riktlinjer tydliggöra hur entreprenadberg med dagens kunskapsläge kan hanteras som biprodukt under rätt förutsättningar och i enlighet med gällande lagstiftning. Riktlinjerna betonar vikten av att den verksamhet som ger upphov till entreprenadberg genomför tidig geologisk kartläggning, behovsanpassad provtagning och att systematisk riskbedömning genomförs i alla de verksamheter som i något skede hanterar entreprenadberg. Detta med målsättningen att entreprenadberg i största möjliga mån ska kunna användas nära uppkomstplatsen på ett miljömässigt säkert sätt.

Bättre dialog och kortare prövningstider

Naturvårdsverket bedömer att riktlinjerna kan leda till ökad förutsägbarhet, kortare prövningstider och bättre dialog mellan verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter. För verksamhetsutövare kan ökade kostnader för kartläggning och provtagning i tidiga skeden uppvägas av betydande besparingar genom minskade transporter, färre anmälningar och minskat behov av särskild hantering, vars kostnader idag kan uppgå till 1 000–1 500 kr per ton.

Flera miljömässigt positiva effekter

För miljön bedöms riktlinjerna minska risken för lokala föroreningar, reducera transportrelaterade utsläpp och behovet av ny bergtäkt, och därmed kunna bidra positivt till flera miljö kvalitetsmål.

Mindre detaljerade krav ger fortsatt tillräckligt stöd

I den remitterade versionen fanns en uppdelning i materialkategorier och mer detaljerade riktlinjer om provtagning och uppföljning. Detta har i flera delar fått kritik av både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter, som menat att det bland annat kan leda till höga kostnader. Naturvårdsverket uppfattar att aktörerna anser att det är bättre med mindre detaljerade krav som lämnar mer utrymme för bedömningar i enskilda fall. Med de uppdaterade mindre detaljerade riktlinjerna ser Naturvårdsverket en risk för fortsatt osäkerhet och att bedömningar skiljer sig åt.

Myndigheten bedömer ändå att riktlinjerna ger ett stöd som ska vara tillräckligt för att kunna använda entreprenadberg på ett resurseffektivt sätt.

Riktlinjerna ges ut utan författningsändringar och bedöms vara förenliga med EU-rätten. Informationsinsatser och uppföljning planeras för att säkerställa en ändamålsenlig tillämpning.

6. Förslag till regeringen

6.1 Uppdrag till SGU att genomföra kartläggning av lågmineraliserade områden

Naturvårdsverkets förslag: Regeringen ger Sveriges geologiska undersökning (SGU) i uppdrag att genomföra kartläggning och undersökningar av berggrunden i de lågmineraliserade delarna av Sverige.

I dag saknas tillräcklig geologisk kunskap om berggrunden i många lågmineraliserade områden, som samtidigt är byggintensiva.¹⁹ Detta medför att det är svårt att bedöma potentiella miljörisker som kan uppstå i byggprojekt, både vad gäller bostäder och infrastruktur, vilket medför osäkerhet och merkostnader i projekten.

Olika infrastrukturprojekt och andra byggarbeten runt om i Sverige ger årligen upphov till många miljoner ton entreprenadberg. Med utgångspunkt från de dialoger Naturvårdsverket haft kan det konstateras att det finns behov av att ta fram mer översiktlig kunskap om berg som naturligt innehåller miljö- och hälsoskadliga ämnen. Sådan kunskap skulle kunna hjälpa både tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare vid planering och provtagning. SGU:s kartor är generellt mer eller mindre översiktliga men utgör viktiga verktyg för intressenter i planeringen och kan ge indikationer var ytterligare kartläggning och provtagning bör ske.

Naturvårdsverket föreslår därför att SGU ges i uppdrag att genomföra kartläggning och undersökningar av berggrunden i de lågmineraliserade delarna av Sverige. Fokus bör i första hand läggas på landets mest byggintensiva regioner, till exempel Stockholmsregionen, där det råder ett stort behov av mer geologisk kunskap avseende berggrund innehållande sulfid och arsenik.

¹⁹ Andersson m.fl. (2025)

7. Fortsatt arbete mot resurseffektiv hantering av entreprenadberg

7.1 Behov av fortsatt samverkan

Utifrån de dialoger som hållits och synpunkter²⁰ som har lyfts under uppdragstiden har flera viktiga frågor belysts, vilket resulterat i reviderade och mindre detaljerade riktlinjer. Naturvårdsverket bedömer att det fortfarande saknas en gemensam bild av hur hanteringen av entreprenadberg påverkar miljön samt vilka risker entreprenadberg innehållande sulfid och arsenik innebär. Myndigheten bedömer att ytterligare kunskap och forskning är av stor vikt samt ett behov av fortsatt samverkan för att nå en gemensam inriktning för hur entreprenadberg bör hanteras framöver.

Myndigheten bedömer det som osannolikt att samverkan ensamt skulle kunna lösa de många utmaningar som identifierats inom området. Hantering av entreprenadberg är en del av ett komplext system som, enligt Naturvårdsverkets bedömning, förändras långsamt. Myndigheten bedömer fortsatt att en stegvis utveckling är nödvändig, i takt med och i samspel med branschen samt de senaste forskningsrönen. Denna utveckling behöver också ske i takt med implementeringen av EU:s nya byggproduktförordning och med att intentionerna med markdirektivet implementeras.²¹ Avsnitt 7.2 nedan redogör för vilka andra faktorer som påverkar hantering av entreprenadberg i bygg- och anläggningsprojekt och vilka förändringar som skulle gynna en resurseffektiv hantering av entreprenadberg. Naturvårdsverket bedömer att det fortsatta samverkansarbetet i huvudsak bör fokusera på dessa områden. Detta i syfte att tillsammans med andra ansvariga myndigheter på ett tydligt och enhetligt sätt, kommunicera till både bransch och tillsynsmyndigheter, intentionerna och de förpliktelser som följer av de regelverk Sverige, genom bland annat unionslagstiftningen, är skyldiga att efterleva.

²⁰ Se *avsnitt 4.3* för en sammanställning av inkomna synpunkter.

²¹ Se *avsnitt 7.2.6*.

7.2 Andra faktorer som påverkar utvecklingen mot en resurseffektiv hantering av entreprenadberg

7.2.1 Verksamhetsutövaren har ett tydligt ansvar

Naturvårdsverket bedömer att verksamhetsutövare har ett tydligt utpekad ansvar att veta vilket entreprenadberg de hanterar. I det ingår att bedöma om entreprenadberget är biprodukt eller avfall. De ska även kunna visa för tillsynsmyndigheten att kraven i miljöbalken uppfylls, särskilt kunskapskravet i 2 kap. miljöbalken.²²

När bergmaterial hanteras som biprodukt sker ingen prövning på det sätt som görs vid till exempel användning av avfall för anläggningsändamål.

Verksamhetsutövaren har ansvar för att bergmaterial som utgör biprodukter hanteras på ett säkert sätt. Tillsynsmyndigheten kommer endast i vissa fall, till exempel vid tillsynsanhållan eller om myndigheten på annat sätt får kännedom om verksamheten, kunna följa upp och ställa krav på verksamheterna. Detta förutsätter en fungerande marknad där krav på miljömässiga egenskaper ställs på bergmaterial som används av verksamhetsutövare i olika konstruktioner, så att de i sin tur kan visa för tillsynsmyndigheten att materialet utgör en biprodukt.

Av ovanstående skäl förväntas verksamhetsutövare dokumentera de bedömningar som ligger till grund för att det uppkomna bergmaterialet utgör en biprodukt samt vilket underlag bedömningarna baseras på. Om verksamhetsutövaren är osäker på hur bedömningen kan göras i ett enskilt fall bör denne alltid stämna av med tillsynsmyndigheten, innan entreprenadberget hanteras vidare. Då även avstämning är frivillig, är det verksamhetsutövarens ansvar att hantera detta på ett transparent och förtroendeingivande sätt som skapar trygghet för tillsynsmyndigheten och andra aktörer som hanterar berget i efterföljande steg.

7.2.2 Behov av uppdaterade branschstandarder och andra frivilliga initiativ

Naturvårdsverket kan konstatera att projektkraven för ballast idag främst ställs genom byggkrav²³ samt beställarstyrda avtal och samverkan med specifika närliggande projekt eller ytor för lagrings- och återvinningsmöjlighet.²⁴

De branschstandarder som idag används för att specificera olika produktkrav, såsom *AMA anläggning*, kan behöva vidareutvecklas. Även om de idag innehåller produktkrav så finns det få eller inga krav på vilka egenskaper en produkt måste ha för att kunna användas på ett miljö- och hälsomässigt säkert sätt. Standarder

²² Miljöbalk (1998:808)

²³ Till exempel *Allmän material- och arbetsbeskrivning av AB Svensk Byggtjänst (AMA)*.

²⁴ Svensk Byggtjänst (2023)

behöver tydliggöra vilken typ av material, som är lämpliga att användas som konstruktionsmaterial i till exempel dagvattendammar, regnbäddar och lekplatser, utifrån dess försurningspotential och metallinnehåll. Dessa uppgifter bör även framgå i de mängdförteckningar som tas fram under projektets gång. Ett exempel är att egenskaper och användningsområden anges även för de överskottsmassor som lämnar olika projekt. Detta är en förutsättning för att entreprenadberg som uppkommer i till exempel infrastrukturprojekt ska kunna användas och hanteras på ett resurseffektivt sätt. I och med EU:s nya byggproduktförordning²⁵ skapas förutsättningar för att på sikt kunna specificera krav för att prova och deklarerat miljöegenskaper på ett enhetligt sätt. Naturvårdsverket bedömer att det redan nu är möjligt att uppdatera aktuella branschstandarder och gemensamma byggkrav. Ansvaret för detta ligger på branschens aktörer.

7.2.3 Tillräckliga resurser behövs för tillsynen

Riktlinjerna beskriver förutsättningar för att entreprenadberg i högre grad kan komma att bedömas som biprodukt. Användning av biprodukter omfattas inte av någon prövningsplikt varför efterlevnaden av riktlinjerna bör innebära färre anmälningar och tillståndsansökningar för tillsynsmyndigheten att hantera. Behovet av egeninitierad tillsyn kan dock komma att öka.

För att tillsynsmyndigheten ska kunna bedriva ändamålsenlig tillsyn och bistå verksamhetsutövaren med information om hantering av massor som uppstår, behöver tillsynen komma in tidigt i projekten. Detta möjliggör tidig dialog mellan tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren.

Naturvårdsverket har tidigare lämnat förslag²⁶ om utökad anmälan och tillståndsplikt för verksamheter som bearbetar biprodukter av bergmaterial. Om förslagen genomförs kan de bidra till att stärka tillsynen eftersom tillsynsmyndigheten då får ökad kännedom om aktuella verksamheter och det bergmaterial som hanteras. Detta skapar bättre förutsättningar för att prioritera tillsynsverksamheten. Förslagen om utökad anmälan och tillståndsplikt ligger också i linje med det arbete och de slutsatser som framkommit inom Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om avfallsbrottslighet.²⁷ Sammanfattningsvis bör tydligare prövning av lagring och bearbetning av entreprenadberg som bedömts utgöra biprodukter ge tillsynsmyndigheten möjlighet att ingripa. Detta för att säkerställa en korrekt hantering.

7.2.4 Ökad kunskap om entreprenadberg och dess risker vid användning

Det råder oenighet och osäkerhet kring hur stora riskerna med entreprenadberg som innehåller sulfider är. Det är svårt att bedöma risker vid användning av massor,

²⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/3110

²⁶ Naturvårdsverket (2022)

²⁷ Naturvårdsverket m.fl. (2022)

även för andra typer av material. Både massornas egenskaper och förutsättningarna på platsen där massorna placeras har betydelse för bedömningen. Att enbart utgå från en specifik halt, utan att samtidigt ta hänsyn till de platsspecifika förutsättningarna, är därför en otillräcklig metod för att bedöma risker.

Sulfider i berg är i sig inte miljö- eller hälsofarliga. Problemen uppstår först när sulfiderna oxiderar och ger upphov till ett lakvatten med lågt pH, som i sin tur leder till vatten med höga metallhalter. Vid rätt hantering uppstår inte problemen, vilket också pekar på att riskbedömning inte enbart kan reduceras till ett rikt- eller gränsvärde.

Det är sedan länge känt inom gruvsammanhang att sulfid i berg kan orsaka allvarliga miljöproblem på grund av surt metallhaltigt lakvatten. Det finns en omfattande vetenskaplig litteratur inom området.²⁸ Antalet studier av sulfidberg som använts för byggnadsändamål är däremot betydligt färre. Det saknas också fortfarande enkla metoder som på ett tillförlitligt sätt kan förutsäga hur mycket syra som sulfidhaltigt berg kommer att ge upphov till. Flera forskningsprojekt pågår för närvarande i Sverige för att ta fram mer kunskap om sulfidhaltigt berg och riskerna vid användning av sådant bergmaterial.

7.2.5 Behov av informationsöverföring

Naturvårdsverket beskrev i sin redovisning av regeringsuppdraget *Hantering av schaktmassor och annat naturligt förekommande material som kan användas för anläggningsändamål*²⁹ att det saknas enhetliga system i Sverige för att överföra och bevara information om massors innehåll och egenskaper. Där lämnades också ett förslag till ny bestämmelse i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH)³⁰. Förslaget innebär ett krav på att den som överlåter material informerar om att materialet är tekniskt samt miljö- och hälsomässigt lämpligt för avsett ändamål. Syftet med förslaget är att underlätta tillsynen av verksamheter som hanterar material som inte är avfall, genom att information om materialets lämplighet följer med till nästa led.

Naturvårdsverket bedömer att behovet av informationsöverföring mellan aktörer som ger upphov till, bearbetar och använder massor kvarstår. Ett enhetligt system för informationsöverföring skulle underlätta en resurseffektiv hantering. Eftersom informationsöverföring för bergmaterial som är biprodukter regleras i kemikalielagstiftningen, har Naturvårdsverket valt att inte behandla frågan inom ramen för detta uppdrag.

²⁸ Se till exempel Zhang m.fl. (2023).

²⁹ Naturvårdsverket (2022)

³⁰ Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

7.2.6 Beslutade förändringar inom andra områden

Möjlighet att undanta icke-förorenade avfallsmassor från avfallsregelverket

Den 1 juli 2026 införs ett undantag för icke-förorenade jordar och annat naturligt material, i 15 kap. miljöbalken.³¹ Det innebär att jordar, massor och annat naturligt material som är avfall, och som kan hanteras på den plats där de uppkommit, undantas från hela avfallslagstiftningen. Det gäller även de fall där jordarna innehåller naturliga halter av till exempel arsenik, sulfider eller invasiva främmande arter.

Bakgrunden till undantaget är att den mest resurseffektiva och miljömässigt lämpliga hanteringen av massor i vissa fall är att använda dem för bullervallar, landskapsbyggande och liknande på den plats där de uppkommit. Det gäller även om det inte finns något behov av sådana konstruktioner och att syftet enbart är att göra sig av med massorna. Hanteringen av jordar på plats kan minska transportbehovet om alternativet är att transportera massorna till deponi.

En ny byggproduktförordning

En reviderad byggproduktförordning³² trädde i kraft den 7 januari 2025. På Boverkets webbplats finns information samlad om vilka kommande regeländringar de medför och hur dessa kommer påverka villkoren för att sälja byggprodukter på den inre unionsmarknaden.³³

Syftet med EU:s byggproduktförordning är att främja den fria rörligheten av byggprodukter på den inre marknaden genom att fastställa krav för utsläppande och tillhandahållande av så kallade harmoniserade byggprodukter. Regeringen har föreslagit ändringar i plan- och bygglagen i syfte att anpassa svensk rätt till EU:s nya byggproduktförordning.³⁴

Naturvårdsverket ser positivt på de ändringar som den nya byggproduktförordningen innebär. För att uppnå resurseffektivitet är det nödvändigt att också specificera produktkrav utifrån produkternas miljömässiga egenskaper. Om EU-kommissionen tar fram produktspecifika standarder för byggprodukter som består av bergmaterial, bör dessa standarder ge förutsättningar för att också prova och deklarerar miljöegenskaper på ett enhetligt sätt vid försäljning av sådana byggprodukter.

Ett nytt markdirektiv

Den 23 oktober 2025 antog Europaparlamentet direktivet om markövervakning och markresiliens³⁵ (det så kallade ”markdirektivet”). Direktivet trädde i kraft den 16

³¹ Miljöbalk (1998:808)

³² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/3110

³³ Boverket (2025)

³⁴ Prop. 2025/26:35 Anpassningar till EU:s nya byggproduktförordning

³⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2360

december 2025 och medlemsstaterna har tre år på sig från ikraftträdandet att införliva dess bestämmelser i nationell lagstiftning.

Under framtagandet och i förhandlingar av direktivet har krav på ett så kallat ”schaktmassepass” diskuterats, i syfte att öka spårbarhet och informationsutbyte om schaktmassors (inklusive bergmaterialets) egenskaper. Något krav på pass för schaktmassor infördes inte, och krav på spårbarhet och informationsutbyte om bergmaterial berörs därmed inte direkt av direktivet.

Bergmaterial kan möjligen indirekt omfattas av direktivet om det används för att skapa ny mark på platser där kraven på god markhälsa, enligt direktivets kriterier, ska uppfyllas. I nuläget ser inte Naturvårdsverket något behov av att anpassa riktlinjerna utifrån detta, eftersom de främst fokuserar på anläggningskonstruktioner som läggs ovan mark, men frågan kommer behöva ses över igen när arbetet med implementering av direktivet startar.

Direktivet anger också principer för att minska förlusten av markens förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster, vilket bland annat omfattar avlägsnande av mark (vilket kan inkludera underliggande lager). Naturvårdsverket bedömer att åtgärder i form av schaktning och dess effekter på markhälsan ska beaktas i enlighet med direktivet, men direktivet innebär i sig inte några begränsningar kring vad schaktmaterialet innehåller.

Den del av direktivet som handlar om förorenade områden inkluderar också underliggande jordlager och berg. Vid bedömningen av ett förorenat område ska naturliga och antropogena bakgrundshalter i mark beaktas och området behöver förvaltas på ett sådant sätt att inte oacceptabla risker uppstår. Detta ligger i linje med Naturvårdsverkets bedömning att berggrund med naturligt höga halter av arsenik inte är att betrakta som ett förorenat område om materialet används på samma plats där de uppkom. Om materialet däremot används på en plats där de ger upphov till risker för människors hälsa eller miljön skulle det kunna betraktas som ett förorenat område.

8. Källförteckning

- Andersson, J., Evins, P., Nysten, P., Göransson, M., Klonowska I. & Buczko D. (2025). *Kunskapshöjande åtgärd för att motverka skapandet av nya förorenade områden. Underlagsdata för tillsynsvägledning i områden med arsenikanrikad berggrund*. Uppsala: Sveriges geologiska undersökning. SGU-rapport 2025:04.
- Boverket (2025). PBL kunskapsbanken – en handbok. Översyn av byggproduktförordningen. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/byggprodukter/oversyn-byggproduktforordningen/>, hämtad 2025-11-11.
- Elghali, A., Benzaazoua, M., Taha, Y., Amar, H., Ait-khouia, Y., Bouzahzah, H., Hakkou, R. (2023). Prediction of acid mine drainage: Where we are. *Earth Science Reviews* 241: 104421.
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/1892 av den 10 september 2025 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall.
- Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2360 av den 12 november 2025 om markövervakning och markresiliens (lag om markövervakning).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2024/3110 av den 27 november 2024 om fastställande av harmoniserade regler för saluföring av byggprodukter och om upphävande av förordning (EU) nr 305/2011).
- Göransson, M., Mossmark, F., Sohlenius, G., Forsgren, J. & Lundqvist, S. (2025). *Faktagranskning av ärendena Albyberg och Ekobacken*. Uppsala: Sveriges geologiska undersökning. Diarienummer: 312/2025.
- Naturvårdsverket (2010). *Handbok om återvinning av avfall i anläggningsarbeten*. Stockholm: Naturvårdsverket. Handbok 2010:1.
- Naturvårdsverket (2022). Hantering av schaktmassor och annat naturligt förekommande material som kan användas för anläggningsändamål. Redovisning av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag. Skrivelse 2022-05-31. Ärendenummer NV-01151-21. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket (2025). Vägledning och stöd. Masshantering och användning av massor i anläggningsarbete. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/masshantering-och-anvandning-av-massor-i-anlaggningsarbete/>, hämtad 2025-11-14.
- Naturvårdsverket, Kustbevakningen, länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Stockholms, Skåne och Västra Götalands län, Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten (2022). Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet. Redovisning av regeringsuppdrag.

Skrivelse 2022-03-07. Ärendenummer: NV-02193-21. Stockholm:
Naturvårdsverket.

Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond (SBUF) (2024). *Genomlysning sulfidberg – kunskapsläge och behovsanalys*. Projektnr. 14175.
<https://vpp.sbuf.se/Public/Documents/ProjectDocuments/7160d798-06ff-42f3-8505fda13bec8ea1/FinalReport/SBUF%2014175%20Sltrp%20Genomlysning%20sulfidberg%20NY.pdf>, hämtad 2024-12-20.

Svensk Byggtjänst (2023). *AMA Anläggning 23* [E-bok].
<https://byggtjanst.se/bokhandel/ama/ama-anlaggning/ama-anlaggning/e-bok-ama-anlaggning-23>, hämtad 2025-10-15.

Zhang, M., Huang, C., Ni, J., Yue, S. (2023). Global trends and future prospects of acid mine drainage research. *Environmental Science and Pollution Research* 30: 109233-109249.

Svenska förordningar, lagar och propositioner

Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Miljöbalk (1998:808)

Prop. 2025/26:35 Anpassningar till EU:s nya byggproduktförordning

Domar

EU-domstolens dom den 17 november 2022, Porr Bau, mål nr C-238/21,
EU:C:2022:885